

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Anita Molin
Thulegatan 35 C
852 35 Sundsvall

Ombud: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

MOTPART

Socialnämnden i Sundsvalls kommun

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Härnösands dom den 12 januari 2018 i mål nr 3940-17, se bilaga A

SAKEN

Bostad med särskild service

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten fastställer vad förvaltningsrätten beslutat om sekretess.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att hon ska beviljas boende med särskild service enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, med specifik verkställighet på Mo Gård LSS (Mo Gård) i Finspång. Till stöd för sin talan anför hon i huvudsak följande.

Sundsvalls kommun har beslutat att flytta henne till Sundsvall då vistelsen på Mo Gård ansågs för kostsam. Hon bor nu i en etta i gruppboendet Tallvägen. I gruppboendet finns tre andra brukare med grava funktionsnedsättningar vilket innebär att hon inte har någon annan än personalen att prata eller umgås med. Efter fyra veckor har hon fortfarande inte tillfredställande larm och ingen har satt upp hennes gardiner. All integritet är fräntagen henne och hon har ingen möjlighet att dra sig undan eller till självständighet trots att hon klarar det mesta själv. Den dagliga verksamhet som hon var lovad erbjöds inte när hon kom till Sundsvall utan det tog tre veckor innan hon fick en plats. Hon är inte tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom de beviljade insatserna.

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande.

Efter att ██████████ flyttat till boendet på Tallvägen har hon haft hjälp och stöd under hela dygnet av teckenspråkskunnig personal. Att bemanningen tidvis har varit bristande beror på sjukdom. En viss väntetid kan alltid förekomma när en insats ska verkställas och den aktuella verksamheten var ny och startade under februari månad. Under den tid ██████████ har bott i Sundsvall har hon framfört önskemål om att byta daglig verksamhet eftersom hon inte trivs i den nuvarande verksamheten. Hon kommer därför att erbjudas en plats på Teckensspråkscentrum vilket tillförsäkrar henne goda levnadsvillkor i en fullvärdig teckenspråkig miljö.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser och relevanta rättsfall framgår av förvaltningsrättens dom.

Vad [REDACTED] anfört i kammarrätten och vad som i övrigt framkommit i målet ger inte anledning att göra någon annan bedömning än den förvaltningsrätten har gjort. [REDACTED] får således anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom de av socialnämnden erbjudna insatserna. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Eva Danell Forsberg
kammarrättsråd
referent

Anna Renman
adjungerad ledamot

Irina Hedborg
föredragande jurist

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I HÄRNÖSAND****DOM**
2018-01-12
Meddelad i HärnösandMål nr
3940-17**KLAGANDE**[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud och god man: [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]**MOTPART**Socialnämndens individ- och familjeomsorgsutskott i Sundsvalls kommun
851 85 Sundsvall**ÖVERKLAGAT BESLUT**Socialnämndens individ- och familjeomsorgsutskott i Sundsvalls kommuns
beslut den 30 augusti 2017**SAKEN**Bostad med särskild service för vuxna samt daglig verksamhet enligt lagen
(1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrätten förordnar att sekretessen enligt 26 kap. 1 § offentlighets-
och sekretesslagen (2009:400) ska bestå för uppgifter om enskilda person-
liga förhållanden som har lagts fram vid förvaltningsrättens muntliga för-
handling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

Dok.Id 136323

Postadress Box 314 871 27 Härnösand	Besöksadress Backgränd 9	Telefon 0611-46 06 00 E-post: forvaltningsratteniharnosand@dom.se www.forvaltningsratteniharnosand.domstol.se	Telefax 0611-51 18 20	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00
--	------------------------------------	--	---------------------------------	---

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

██████████ är sedan tidigare beviljad insatserna bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 p. LSS och daglig verksamhet med stöd av 9 § 10 p. LSS. Eftersom insatserna inte har kunnat verkställas inom Sundsvalls kommuns egen verksamhet, har verkställighet beviljats på Mo Gård LSS (Mo Gård) i Finspång under perioderna 1 september 2016 – 31 augusti 2017 samt 1 september 2017 – 30 november 2017.

Socialnämndens individ- och familjeomsorgsutskott i Sundsvalls kommun (nämnden) beslutade den 30 augusti 2017 att avslå ██████████ ansökan om insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet med specifik verkställighet i Mo Gårds regi under perioden 1 december 2017 – 31 augusti 2019. Beslutet motiverades med att ██████████ kan erbjudas goda levnadsvillkor genom verkställighet av insatserna på Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet i Sundsvalls kommun.

██████████ överklagar nämndens beslut och yrkar att hon ska beviljas boende med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS med särskild verkställighet på Mo Gård.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås.

Under förvaltningsrättens handläggning har nämnden beslutat om förlängning av de aktuella insatserna med specifik verkställighet vid Mo Gård fram till och med den 14 januari 2018.

Förvaltningsrätten har den 10 januari 2018 hållit muntlig förhandling.

UTVECKLING AV TALAN

██████████ anför till stöd för sin talan huvudsak följande. Hon är döv, kommunicerar genom teckenspråk, har en kognitiv nedsättning och har epi-

lepsi. Hon har behov av en fullt teckenspråkig miljö för att fritt kunna kommunicera med sin omgivning och för att inte hamna i ett socialt utanförskap. På Mo Gård bor personer i närliggande ålder som också kommunicerar genom teckenspråk. Hennes pojkvän bor också där, vilket har stor betydelse för hennes välmående. Personalen på både Mo Gårds boende och dagliga verksamhet har en hög teckenspråkskompetens. Hon har ansökt om insatsen bostad med särskild service och daglig verksamhet på Mo Gård, eftersom hon är i behov av stöd från personal i vardagen och för att hon ska få uppleva gemenskap.

Brukarna på Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet skiljer sig avsevärt från henne vad gäller ålder, kommunikationsform och funktionsnivå. Detta kommer försvåra hennes möjligheter att knyta vänskapsband och hon riskerar att bli isolerad. På Café på Mons dagliga verksamhet finns endast en annan person som är döv och teckenspråkig. Det finns förvisso andra brukare som kommunicerar genom stödtecken, men det är inte alls detsamma som att vara teckenspråkig. Det finns inga garantier för att hon kommer fungera socialt tillsammans med övriga brukare. Hon kommer då att vara hänvisad till att endast umgås med personalen, vilket medför en stor tillbakagång för henne utvecklingsmässigt. Hon måste ha tillgång till en fullt teckenspråkig miljö för att hon ska få den sociala stimulans och hjälp hon behöver. Av förarbetena till LSS framgår att ett positivt samspel med andra är ett nödvändigt inslag för ett gott liv i en gruppboende. Vidare uppstår ett funktionshinder i samspel med den miljö individen befinner sig i. En förändring av verkställigheten kommer därför innebära att hon blir funktionshindrad med hänsyn till hennes kommunikativa behov. Vidare har inte nämnden på något sätt visat att det kommer finnas teckenspråkig personal i den omfattning som hon behöver.

Anpassningarna i den lägenhet som hon ska flytta till på Tallvägens gruppboende är ännu inte klara. Lägenheten är inte handikappanpassad och de

hjälpmedel som hon behöver är inte på plats. Hennes epilepsilarm är inte på plats och det är inte avstämt om larmen fungerar. Hon är i behov av två larm, ett trygghetslarm och ett epilepsilarm, som skickar signaler till personalens mobiltelefoner när de utlöses. Problemet är att det kan vara dålig täckning på Tallvägens gruppboende. Signaler från hennes tänkta lägenhet på boendet riskerar att inte gå fram till personalen, eftersom lägenheten ligger vid ett hisschakt. Sammantaget innebär detta en stor risk för att ett utlöst larm inte kommuniceras till personalen. Det finns i nuläget inget som garanterar att larmen fungerar.

Därutöver hon ett stort tillsynsbehov på grund av sin epilepsi som kräver utbildad personal. Det framgår inte hur hennes omsorg kommer att se ut under hela dygnet eller under nattetid. Om den person som är med henne dagtid behöver ta rast så finns sannolikt ingen annan som kan hjälpa henne under tiden. Det finns inga garantier för att hon inte får ett epileptiskt anfall på natten, även om hon inte brukat få det. Om hon skulle få ett epileptiskt anfall under natten kommer inte personalen ha möjlighet att prioritera hennes behov, eftersom andra på boendet också kan behöva tillsyn. Det finns inga garantier för att hennes epileptiska anfall inträffar när de andra brukarna sover och inte behöver personalens tillsyn. Hennes epilepsi har också förändrats och försämrats under de senaste månaderna på grund av att hon är orolig över att behöva flytta från Mo Gård. Vid ett tillfälle fick hon ett epileptiskt anfall i duschen på Mo Gård och flera personer fick komma till hennes undsättning. I ett sådant läge är det oerhört viktigt att larmen fungerar och personalen är lyhörd. Hon behöver minst två personer som hjälper henne när hon får ett epileptiskt anfall.

Boendet på Tallvägen och Café på Mons dagliga verksamhet kommer sammanfattningsvis inte att tillförsäkra henne goda levnadsvillkor. Att förändra verkställigheten av insatserna kommer innebära en avsevärd försämring för henne psykiskt, fysiskt och socialt. Skyddsombuden vid gruppboendet på

Tallvägen har dessutom haft synpunkter på att kommunen inte genomfört nödvändiga åtgärder.

Nämnden vidhåller sitt beslut och anför i huvudsak följande. Insatserna bostad med särskild service samt daglig verksamhet kommer fortsatt att beviljas, men istället erbjudas genom verkställighet i [REDACTED] hemkommun Sundsvall. [REDACTED] har sedan september 2016 bott på Mo Gård, eftersom Sundsvalls kommun tidigare inte har kunnat erbjuda henne de aktuella insatserna med tillräcklig teckenspråkig kommunikation. Avtalet med Mo Gård upphör nu den 14 januari 2017 efter den senaste förlängningen. Nämnden kan numera erbjuda [REDACTED] såväl boende som daglig verksamhet i Sundsvall som tillförsäkrar henne goda levnadsvillkor. Nämnden har förståelse för att [REDACTED] vill stanna kvar på Mo Gård, eftersom hon trivs där, har vänner där och har sin pojkvän där. Nämnden har dock att ta ställning till om [REDACTED] behov kan tillgodoses i hemkommunen och inget annat.

[REDACTED] kommer genom de beviljade insatserna i Sundsvall att ha tillgång till teckenspråkskunnig personal under all vaken tid och under nattetid kommer alltid minst en person arbeta som är teckenspråkskunnig.

Under dagtid på den dagliga verksamheten kommer hon hela tiden ha med sig en person från boendepersonalen som är teckenspråkskunnig och därutöver finns två stycken teckenspråkskunniga handledare som arbetar vid den dagliga verksamheten. På den dagliga verksamheten finns vidare en annan brukare som kan teckenspråk och därutöver andra brukare som kan kommunicera med stödtecken. Hon kommer kunna föra samtal med dem och de kommer bli bra arbetskollegor till henne.

Personalen på gruppboendet består i nuläget av sex anställda och samtliga är teckenspråkskunniga. Två av dem har nyligen anställts just för att täcka

■■■■■■■■■■ behov och nämnden har för avsikt att anställa ytterligare personal som är teckenspråkskunnig. Boendepersonalen har nyligen genomgått utbildning för att kunna ge rätt stöd och hjälp om ■■■■■■■■■■ får ett epileptiskt anfall. Nämnden är insatt i hur ■■■■■■■■■■ behov ser ut vid epileptiska anfall bl.a. utifrån information från Mo Gård. Särskilda anpassningar har gjorts i lägenheten på Tallvägen till följd av händelsen i duschen på Mo Gård. Den tillsyn och beredskap som kommer att finnas i Sundsvall nattetid blir något bättre än den som för närvarande finns vid Mo Gård, då personalen snabbare kan vara på plats efter larm och dessutom består av både en person som har vaken jour och en person som har sovande jour. Det är inte utrett att ■■■■■■■■■■ behöver assistans från två personer vid ett epileptiskt anfall. I svåra fall får sjukvården kontaktas. Det kommer fortsättningsvis att göras uppföljning och utvärdering av ■■■■■■■■■■ stödbehov när hon väl kommit till Sundsvall.

■■■■■■■■■■ trygghetslarm finns redo på Tallvägens gruppboende och larmsignalen ska utan problem nå fram till personalen genom att förstärkare nu har installerats i byggnaden. Epilepsilarmet som hon för närvarande använder kommer hon att ta med sig från Mo Gård. Vidare kommer lägenheten i övrigt vara anpassad efter hennes behov vid inflyttningen och de sista anpassningarna görs i dagarna fram till den 14 januari 2018. ■■■■■■■■■■ kommer mot denna bakgrund att tillförsäkras goda levnadsvillkor på Tallvägens gruppboende och genom Café på Mons dagliga verksamhet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser m.m.

Personer som omfattas av 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § p. 1-10. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras

förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS). – Två av insatserna för särskilt stöd och service är bostad med särskild service för vuxna samt daglig verksamhet (9 § p. 9-10 LSS).

Av förarbetena till lagen kan utläsas att målet för verksamheten enligt LSS bör vara att människor med omfattande funktionshinder ska kunna skapa sig ett värdigt liv så likt andra människors som möjligt och i gemenskap med andra människor. Insatserna ska vara så utformade att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv och att delta aktivt i samhällslivet. Behov och önskemål om stöd och service varierar från person till person och i livets olika skeden. Insatserna bör därför utformas så att de svarar mot den enskildes aktuella situation. Den enskilde ska ha ett direkt inflytande, både i planeringen och utformningen av insatsen och i genomförande av den (prop. 1992/93:159, s. 50).

Högsta förvaltningsdomstolen har i avgörandet HFD 2011 ref. 48 uttalat sig om omfattningen av den prövning som domstolarna ska göra i mål om insats enligt LSS och bl.a. anfört följande. Om den enskilde inte är nöjd med kommunens beslut om utformningen av en insats, kan det beslutet överklagas. Högsta förvaltningsdomstolen har tidigare uttalat att i ett sådant mål har domstolen att pröva om den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor genom den beviljade insatsen. Därutöver bör inte domstolen besluta om hur insatsen ska utformas. Vid de bedömningar och avvägningar som ska göras för den närmare utformningen måste hänsyn tas till bl.a. lokala förhållanden som organisatoriska aspekter och tillgång till adekvat personal. En viss flexibilitet måste också finnas. Ett ställningstagande till detaljerna i utformningen av en viss insats torde dessutom ofta vara att betrakta som ett beslut om verkställighetsåtgärder, och rena verkställighetsbeslut anses inte vara överklagbara (jfr RÅ 2007 ref. 62 I och II samt RÅ 2010 ref. 91). Det ankommer inte på domstolarna att begränsa kommunens möjligheter att utforma insatsen på ett lämpligt sätt.

Av avgörandet HFD 2012 ref. 59 följer att domstolen i ett mål om ändring av genomförandet av en tidigare beviljad insats enligt 9 § p. 9 LSS inte har att ta ställning till var den enskilde tillförsäkras de bästa levnadsvillkoren. Högsta förvaltningsdomstolen uttalar även här, i likhet med tidigare praxis, att domstolens prövning begränsas till om den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor genom det överklagade beslutet.

Utredningen i målet

Av nämndens utredning framgår bl.a. följande. [REDACTED] omfattas av personkrets i 1 § LSS och bedöms ha rätt till insatserna bostad med särskild service för vuxna och daglig verksamhet. Hon har bl.a. epilepsi, lätt utvecklingsstörning och är döv. Hon kommunicerar genom teckenspråk och behöver mycket teckenspråkig stimulans för att utveckla sin kommunikativa förmåga. På grund av sin epilepsi behöver hon tillsyn av personal.

[REDACTED] har bott på Mo Gård sedan september 2016. På Mo Gårds boende och dagliga verksamhet har [REDACTED] tillgång till personal under all vaken tid. Vidare har hon medicin och larm på sig. På Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet kommer hon ha lika omfattande personalstöd som hon har på Mo Gård. Hon kommer fortsatt ha på sig medicin och larm. Hennes behov av tillsyn kommer att tillgodoses genom närvarande personal under all vaken tid. Därutöver kommer det finns ytterligare personal tillgänglig under dagtid. Nattetid kommer det att finnas personal med sovande jour på boendet. Personal kommer kunna kalla på förstärkning via ett trygghetslarm om behov skulle uppstå av att två personer assisterar, vilket är samma lösning som tillämpats på Mo Gård. Personalens kompetens inom epilepsi kommer förstärkas genom stöd från bl.a. Sundsvalls sjukhus. Vidare kommer [REDACTED] ha tillgång till bl.a. samma epilepsilarm som hon idag använder på Mo Gård. Den handlingsplan, som Mo Gård har upprättat gällande [REDACTED] epilepsi, kommer

även följas på Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet.

På Tallvägens gruppboende bor tre andra personer som är döva och kommunicerar med teckenspråk. Det finns möjlighet till varierande fritidsaktiviteter enskilt, tillsammans med medboende eller tillsammans med personer som bor på andra gruppboenden. Det finns även föreningsliv utformat för döva i Sundsvall. Café på Mon har sju personer i sin dagliga verksamhet och en av dem är döv och teckenspråkig medan övriga kommunicerar genom stödtecken. All personal som tjänstgör på Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet har teckenspråkskompetens och det kommer också rekryteras ytterligare personal med teckenspråkskompetens. Kommunen har även ytterligare en daglig verksamhet med flertalet teckenspråkskunniga personer som [REDACTED] kan träffa.

Det kommer att upprättas genomförandeplaner med detaljerad information om insatsernas utformning utifrån [REDACTED] önskemål och stödbehov. Genomförandeplanerna kommer att följas upp kontinuerligt.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är ostridigt att [REDACTED] till följd av sina funktionshinder tillhör personkrets enligt 1 § LSS och att hon även har rätt till insatserna bostad med särskild service för vuxna och daglig verksamhet. Hon har sedan september 2016 bott på Mo Gård i Finspång och har även haft sin dagliga verksamhet där. Nämnden har avslagit [REDACTED] ansökan om fortsatt specifik verkställighet av insatsen bostad med särskild service för vuxna samt daglig verksamhet vid Mo Gård. Nämnden har istället erbjudit [REDACTED] bostad med särskild service på Tallvägens gruppboende och daglig verksamhet på Café på Mon i Sundsvall.

Frågan i målet är om [REDACTED] genom det av kommunen erbjudna gruppboendet på Tallvägen i Sundsvall och den erbjudna dagliga verksamheten i Sundsvall tillförsäkras goda levnadsvillkor. Förvaltningsrättens prövning begränsas således till frågan om goda levnadsvillkor och förvaltningsrätten ska inte ta ställning till var [REDACTED] tillförsäkras de bästa levnadsvillkoren.

I målet är utrett att [REDACTED] är döv och lider av epilepsi samt har ytterligare funktionsnedsättningar. Hon har bl.a. behov av teckenspråkig stimulans och stöd av teckenspråkig personal i sin vardag. Hon har vidare behov av tillsyn dagtid samt möjlighet att få hjälp nattetid till följd av epilepsin.

I målet har framkommit att [REDACTED] nu erbjudits en egen lägenhet i ett gruppboende på Tallvägen, där anpassningar gjorts utifrån hennes funktionshinder och de erfarenheter som finns från tiden på Mo Gård. I målet har framkommit att all personal på Tallvägens gruppboende och all personal på Café på Mons dagliga verksamhet kan kommunicera med teckenspråk. På gruppboendet och vid den dagliga verksamheten finns, förutom personal, även andra personer som kommunicerar med teckenspråk. Gruppboendet har gemensamhetsutrymme för möjlighet till social gemenskap. Möjlighet till fritidsaktiviteter med erforderlig personal och i miljöer med andra som kommunicerar med teckenspråk ingår i erbjuden insats. [REDACTED] kommer ha med sig en person från personalen vid gruppboendet under den dagliga verksamheten. All personal vid gruppboendet har genomgått utbildning i hur de ska tillgodose [REDACTED] behov pga. hennes epilepsi. Rutiner vad gäller genomförandet av insatser och beredskap som tillämpats på Mo Gård kommer att följas även i Sundsvall samtidigt som kontinuerlig uppföljning av hennes stödbehov ska genomföras. Förvaltningsrätten finner att det i målet inte framkommit annat än att personaltillgången är tillräcklig under hela dygnet med hänsyn till [REDACTED] behov.

Förvaltningsrätten finner mot denna bakgrund att [REDACTED] behov till följd av sina funktionshinder, däribland bl.a. hennes behov av teckenspråkig miljö och tillsyn för epilepsi, kan tillgodoses på Tallvägens gruppboende och Café på Mons dagliga verksamhet. Förvaltningsrätten finner att hon genom erbjudna insatser får anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Det har således varit riktigt att avslå hennes ansökan om bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS med specifik verkställighet i Mo Gårds regi. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Susanne Ragvald
förvaltningsrättsfiskal

I avgörandet har även nämndemännen Olle Granath, Jan Lindquist och Katarina Söderlind deltagit. Målet har föredragits av föredragande juristen Sara Eckerman.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.